

A fekete-fehér és az árnyalatok

VISSZHANG - LXX. évfolyam, 22. szám, 2026. május 29.

Köszönet Rajk Juditnak az alapos beszámolóért Zeneakadémiánk az elmúlt kurzus által igencsak megráncigált múltjáról (*[Zene]akadémiai szabadságunk, ÉS, 2026/21., máj. 22.*). Minden elismerésem harcaiért néhány tanártársunkkal együtt, hogy egyetemünk ne jusson „modellváltó”, alapítványi sorsra. És, mint olvashatjuk, hány egyéb fideszes támadást is sikerrel visszavert e néhány ember. Én mégis árnyalnám a patyolattiszta képet, amelyet felvázolt egyetemünk múltjáról és ellenállóiról.

1) Írásában többször felbukkan: „szabadok maradtunk”. Nos, *nem* maradtunk szabadok. Ha a nyilvánvaló politikai támadásokat visszavertük is, vezetésünket sok-sok évig jellemezte, különböző rektorok alatt, az öncenzúra megtanult, rögzült szokása. Számos rég elavult, működésképtelen dolgot meg sem kíséreltek vezetőink reformálni („mert a Fidesz úgysem hagyáná”) – túl sok, jórészt csak kirakatként ámító dolgot viszont nagy léptékben preferáltunk (mert fideszes kollégáink nyomásainak miatt is próbálnánk ellenállni). A szabadság és az autonómia levegője *nem* járta át intézményünk falait. Szeretném már érezni azt a levegőt. A múltbéli pénzhiány sem mentség a pangás, a pozícióféltések hosszú évtizedeire, a tanárok jelentős hányadára, akik alig tanítanak, a diákok meg nem hallgatott véleményére. Nagy tanáraink, remek kollégáink, néhány remek tanszakvezetőnk és tanszakunk *mindig* kivétel volt a rendszerben. Rendszeridegen lázadások.

2) Szomorú, de nem csak pártnyomás miatt ilyen áporodott az intézmény levegője. Az utolsó reformer rektorunk Kovács Dénes volt, még az 1970-es, 80-as években. Azóta semmilyen érdemi minőségjavító reformterv nem érződött – akinek volt ilyen, Dobszay Lászlónak, szerencsétlenségünkre nem lehetett rektor, egy akkori törvény miatt. Egyetemünk nem hasonlítható a már megreformált Színművészeti esetéhez, a szakmájuk elitjét képviselő akkori tanárokkal – hogy aztán a fideszes politika szétdúlja az egészet. (A Liszt téri épületfelújítást végigharcoló rektorunk munkája persze a koncertlátogatók számára sikeresnek tűnhet – csak épp az oktatás helyszínei lettek az addiginál is alkalmatlanabbak a diákok és az oktatók számára. És azóta egyre rosszabb az is. Ez sem sikertörténet tehát.) Nem érzem találónak, hogy emelt fővel éltük volna túl a hosszú időszakot – nagyon is megszépítő fogalmazás.

3) És itt jön egy furcsa paradoxon. A látszat ellenére a minisztérium három évvel és egy évvel ezelőtti rektorjelöltjei *nem* pártemberek voltak, hanem kivételesen értékes, autonóm zenészek. Értékrendjük és jobbító reformszándékuk mozgatta őket. Legfeljebb azt gondolhatták, hogy a Fidesz hátszele segítheti majd munkájukat. Egy dolog, hogy a Párt alkalmasnak találta őket a feladatra (ami félfő, tartalmazta volna az alapítványi formába irányítást, ha ezt letagadta is a Fidesz). Másik dolog viszont, hogy mindkét személy, Keller András és később Kelemen Barnabás nemcsak autonóm személyiségek magas rendű zenei értékrenddel, de igencsak önjáróak is – valószínűtlennek tartottam volna, hogy követnék a pártutasításokat –, beléjük is tört volna hajdani pártunk és kormányunk bicskája. Hosszú beszélgetéseim voltak az első jelölttel, igencsak féltve őt is, egyetemünket is rektorságától, valamint a modellváltástól is. Habár meg voltam győződve Keller András értékrendjéről és elkötelezett reformszándékairól, konfrontatív stílusa és rossz kapcsolata az akkori vezetéssel végül aláásta sikerének esélyeit. Egyetemünk visszaverte rektorságát. Egy évvel ezelőtt Kelemen Barnabás rektorjelölt volt viszont hosszú idő óta az első (!), aki a választás előtt számos kollégánkkal leült beszélgetni – egyeztetni, komoly javaslatokat várva. Kommunikált. Hatalmas ívű reformtervei voltak, bevonva az ország teljes zenei rendszerét. Ilyen nem volt még! Ha terveinek akár csak negyede megvalósulhatna, jobb helyé válhatna a Zeneakadémia is, az ország zenei képzése is. Emlékeztetnem kell azokat, akik őbenne pusztán „pártembert” láttak, fideszes kapcsolata miatt: a szocialista kormánnyal anno hasonlóan voltak kapcsolatai. Nagyszabású fesztiváljai,

melyek jelentősen gazdagították a magyar zenei életet, igencsak pénzigényesek. (Eszembe jut itt Dobszay László anno nekem címzett mondata: „Fontos ügyekért néha még az ördöggel is egyezkedni kell.” S ha erre mi néhányan képtelenek vagyunk is, nem biztos, hogy helyes elítélnünk azokat, akik – jó ügyekért – megtették.) Ez esetekben a kép tehát korántsem fekete-fehér – élesen elválasztanám a sötét árnyalataitól, mely a Fidesz tetteit a magyar kultúrpolitika terén amúgy jellemezte.

4) Ami pedig a legutóbbi rektorválasztásunk körülményeit illeti, amelyekre Rajk Judit külön tér ki: valóban csúnya történet volt – viszont sajnos mindkét oldalról volt az. A HÖK képviselője, paradox módon, a kívülről jött jelölt mellett volt kénytelen kampányolni, egyetemünk belső helyzetét olyan rossznak látva. Ha jól értelmezem, a diákok szempontjainak több évtizedes semmibevételén remélt változtatni. Ezután megfenyegették őt az egyetem jelöltjének bizonyos körei, erős módszerekkel. (Egyéb csúnya részletekre itt nem térek ki.) Szóval e történet sem fekete-fehér.

5) Egy fontos részlet azonban megkérdőjelezhetetlen: a Rajk Judit írásában furcsa módon gyanúba hozott, ám meg nem nevezett személy, azaz Gőz László konzisztórium tag *nem* pártérdekeket képviselt, amikor a két jelölt közül Kelemen Barnabás felé hajlott, és ajánlotta őt. (Beszéde első mondatában egyébként mindkét jelöltet különböző okok miatt majdnem alkalmatlannak találta...) Ha valaki a BMC csodálatra méltó megteremtésén, szinten tartásán s a belé ölt saját milliárdokon felül még a Zeneakadémiának is megpróbál segíteni, hosszabb időn át, önzetlenül, akkor nem ildomos órá is pártirányultság fényét vetni ez ügyben. (A BMC egész műsorpolitikája magában is bizonyítja, mennyire nincs köze az országunkat sokáig leuraló pártpolitikai csatatérhez.)

Ha már belefolytam utólag a rektorválasztás körülményeinek leírásába, illik jeleznem, jómagam miért nem pártoltam a jelenlegi rektor megválasztását – jobb a nyíltság. Farkas Gábor pályázatának a „keleti nyitás” igen hangsúlyos terve mellett fő motívuma az volt, őrizzünk meg mindent úgy, ahogy van, mert minden jó. Véleményem szerint pedig úgy, ahogy van, nem jó.

Várom, hogy rektorunk tevékenységével megcáfoljon, változások jöjjenek, és akkor örömmel revideálom majd véleményemet.

(A szerző egyetemi tanár, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Kamarazene Tanszék)